

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXVI. Coniugibus, dominis, benefactoribus, rerum peritis, & amicis
honorem deberi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

senium perueniant, quod venerari nescierunt. Itaque iuxta ve-
tus illud laudatumq; prouerbum, *maturè fiat senex, quicumq; diu
vult esse senex*; quorum enim virtutem veremur, eorum etiam z-
tatem meremur.

CAP V T XXVI.

*Coniugibus, Dominis, Benefactoribus, rerum peritis, & ami-
cis honorem deberi.*

I.

4 **H**onos debetur coniugibus. Honorantur autem, si a-
mantur. Est enim & amor, si signis externis prodatur,
testimonium excellentiæ eius, qui amatur. Qua de caus-
sa & Paulus ait: *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ec-
clesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Ita & viri debent diligere vxores
suas, vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit. Vxo-
ribus autem quid dicit? Mulieres viris suis subdita sint, sicut Do-
mino; quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesia.*
Hæc sunt officia viri & vxoris; vir enim vxori amorem, vxor viro
debet timorem & reuerentiam, quasi subdita. Non imitantur
Christum mariti in vxores suas truculenti; sed qui prudentia, gra-
uitate, & patientia commune onus ferunt, quemadmodum tulit
Christus peccata Ecclesiæ suæ ac sponsæ, quæ sanguine suo expia-
uit; Neq; officium suum faciunt vxores, quæ audent procaciter,
& inuerecundè maritis obloqui, quos deberent reuereri & cum
reuerentia alloqui, sicut Sara reuerita est maritū suum Abraham,
quem *Dominum* vocauit: aut sicut Monica honorauit Patricium
virum infidelem, de qua D. Augustinus Deum sic alloquitur. *E-
ducata pudicè, sobriè, potiusq; à te subdita parentibus, quàm à parenti-
bus tibi, ô Domine, ubi plenis annis nubilus facta est, tradita viro serui-
uit veluti Domino, & satagit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus
suis, quibus eam pulchram faciebas & reuerenter amabilem atque mi-
rabilem viro suo.* Secus agunt illæ vxores, quæ dominæ vocari, &
esse volunt virorum suorum; atque vt dominantur, non pruden-
tem maritum quærunt, sed vecordem & vxorium, ac stolidum,
vt eum habere possint sub sua potestate, eoq; tamquam manci-
pio vti: cumq; aliàs mulierem ornet silentium, illæ luculentè
osten-

Ephes. 5. 25.

Gen. 18. 11.

S. Augustin.
lib. 9. Confes-
sion. c. 9.

ostendunt, non deesse sibi verba, quoties vir, sine illarum nutu, pedem mouet. Vno verbo in illa domo nec obedientia est, nec reuerentia, in qua mulier & Imperator est, & miles. Hæ, quæ malunt dominari dementibus maritis, quàm sanis ac prudentibus parere, teste Plutarcho, perinde faciunt, ac si quis in itinere malit ducere cæcum, quàm sequi videntē, & viæ gnarum. Itaq; vir vxorem debet diligere, vxor virum vereri. Sic S. Pauli, & verò etiam S. Petri suprâ citato præcepto fiet satis; sic coniugium erit honoratum. Vt enim corpus nihil potest absq; animo, neq; animus rectè valet, nisi corpore incolumi, ita inter vxorem & maritum, nisi sit honor & amor, non est coniugium, sed tormentum. Fusè de hoc argumento egi, in tractatu de faustis & infau-
stis matrimonijs.

5. Quemadmodum Apostolus iubet *mulieres viris suis subdi-
tas esse, sicut Domino*, ita & seruis dicit: *Serui obedite dominis car-
nalibus, cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Chri-
sto, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed ut serui
Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate serui-
entes, sicut Domino, non hominibus, scientes quoniam vnusquisq; quod-
cumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.
Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes, quia &
illorum & vester Dominus est in calis: & personarum acceptio non est
apud eum.* Eadem repetit ad Colossenses scribens, Honorant ergo
dominos Serui, dum eis cum timore seruiunt. D. Hieronymus
tradit, sub initia fidei Christianæ, multos, cum audirent se vo-
cari ad libertatem Christianam, putasse per eam solui à vinculo
seruitutis; sicut, priore sæculo, putarunt rustici in Germania, ser-
uilem adhuc, vt dicitur, capillum præ se ferentes, quos tam in-
suam, quàm in dominorum perniciem ad rebellionem accendit &
armauit Lutherus; ita vt ex eis cæsa sint centum millia. Quem
errorem dudum euertit Concilium Gangrense hoc decreto: *Siquis
seruum diuini cultus, aut aliquo religionis pretextu doceat contem-
nere dominum, & recedere a seruitute, non autem in bona voluntate &
omni honore seruire dominis suis, anathema esto.* At autem S. Pau-
lus. *Serui obedite dominis carnalibus (seu secularibus) cum timore &
tremore, vt seruilis conditio exigit; immò quia Christus in iudicio*

II.

Ephes. 6. 5.

Colossens. 3.

22.
S Hieron. in
ep. ad Ephes.Conc. Gan-
grens. can. 3.

- Col. 3. 21.** huius obedientiæ à vobis rationem exigit; unde ad Colossenses addit, *timentes Deum obedite*. Nec obedientiam tantum exigit, sed obedientiam simplicem, non fraudulentam; & sicut Christus, non fictè, non coactè vt serui Gentiles faciunt plerumque, de quibus Plato scribit: *Nihil in animo seruiente integrum est, nec quidquam seruorum generi est credendum, quod & sapientissimus Poeta testatur, cum sic ait: Dimidium mentis Iuppiter illis aufert, qui seruituti subiecti sunt.* Fides Christi hanc barbariem emendat; vt dici possit, quod Plato ibidem habet: *Multi iam serui sunt meliores ad omnem virtutem fratribus & filiis, qui domos, & rem dominorum omnium, ipsosq; dominos seruant.* Qualis seruus fuit Pharaonis Ioseph Patriarcha in Ægypto, venditus à fratribus, & S. Paulinus Nolanus, qui se ipsum Wandalis, pro viduæ filio, tradidit in seruitutem, pium & fortem spiritum seruili nomine includens. Ob candidos mores ac sinceritatem, Romani veste candida donabant seruum, cum eum in libertatem assèrerent; tenentesq; caput eius dicebant: *Hunc hominem liberum esse volo, & mittebant eum manu sua.* Tales seruos, ob mores quò minùs expectatos, hoc laudabiliores, saltem post hanc vitam, Deus quoque manu mittet. Vult itaque & alibi Apostolus *seruos dominis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes; sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus.* Vel Comicum audi:

Plaut. in Persa.

*Qui hero suo seruire vult, bene seruit seruitutem,
Na ad eum multa in pectore suo collocare oportet,
Qua hero placere censeat presenti atque absentì.*

III.

Val. Maxim. lib. 6. c. 8.

Multi hic possent exempla recenseri honoris, quem serui dominis suis obrulerunt; ego quonià dominus domino, & seruus seruo præstat, vnicum apponà de Urbini Panopionis seruo. *Qui cum ad dominum proscriptum occidendum domesticorum indicio certiores factus, eos milites in Reatinam villam venisse cognosset, commutata cum eo veste, permutato etiam annulo, illum postico clam emisit, se autem in tabernaculum ac lectulum recepit, & vt Panopionem occidi passus est.* Breuis huius facti narratio, sed non parua materia laudationis. Nam si quis ante oculos ponere velit subitum militum accursum, conuulsa claustra, minacem vocem, truces vultus, fulgentia arma; rem vera estimati-

ne præ-

ne prosequetur. Nec quam citò dicitur aliquem pro alio mori voluisse, tam id ex facili etiam fieri potuisse arbitrabitur. Panopion autem quantum seruo deberet, amplum ei faciendo monumentum, ac testimonium pietatis grato titulo reddendo testatus est. Hoc est quod etiam Apostolus à dominis vicissim exigit, cum ait: *Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas: scientes quia & illorum, & vester Dominus est in celis, & personarum acceptio non est apud eum.* Itaque non est imperiosè cum illis, & sicut Lacedæmonij olim cum Messenijs egerunt, teste Iustino, agendum, non superbè, non tyrannicè, sed tamquam cum conseruis, quia vni Deo pariter seruiunt & dominus, & seruus; & talem se dominis exhibebit cælestis Dominus erga illos, qualem se terreni isti exhibent erga suos seruos, utique diciturus: *Nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum?* Et vel Macrobius docet, seruos ab heris benignè tractandos esse, natura ita iubente, & lege conditionis humanæ, quippe cum ex eisdem elementis constent vtrique, & seruitus non à natura, sed à fortuna sit introducta. *Hinc nostri maiores, inquit, omnem dominis inuidiam, omnem seruis contumeliam detrahentes, dominum patrem familias, seruos familiares appellauerunt. Colant ergo te potius serui tui, quam timeant. Cogita, quem seruū tuum vocas, ait Seneca, ex eisdem seminibus ortum, eodem frui calo, aequè spirare, aequè vivere, aequè mori. Nam tu illum ingenuum videre potes, ille te seruum. Stare ante limen Callisti dominum suum vidi, & alijs intrantibus excludi. Marianna clade multos splendidissimè natos fortuna depresit: alium ex illis pastorem, alium custodem casa fecit. Nescis qua etate Hecuba seruire cæperit, qua Croesus, qua Darij mater, qua Plato, qua Diogenes? Vidit Demonax quemdam in seruum crudeliter verberibus sæuientem, illumque ita compellauit: *Vide, ne seruo tuo similis fias; immò deterior.* Nam Diogenes dicere solebat, inter seruos ac dominos malos, præter vocabula, aliud nihil interesse, nisi quòd mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos; miseriorem seruitutem seruire dominos, quàm mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos, & turpes, & inclementes. Quamobrem rectè monuit sapiens: *Seruus sensatus sis tibi dilectum quasi anima tua: ne defraudes illum libertate, neque**

Ephes. 6.6.

Iustia lib. 3.
Vide S. Augustin. lib. 19.
de ciuit. c. 16.

Matth. 18. 33.

Macrob. lib. 1.
Saturn. c. 18.

Senec. ep. 47.

Lact. lib. 6.

Eccles. 7. 27.

inopem derelinquas illum. M. Crassus magnam seruorum turbam, domi alebat, & præcipuam eorum agebat curam, discipulis astantibus interdum, & docens eos; dicebatque: *Hanc oportere præcipuam esse patris familias sollicitudinem, nosse, quot sint rei familiaris animata instrumenta.* Vtinam & nostri domini ita agerent, ne dici possit, *seruis nullum otium;* sed Christianè illis inuigilarent, eosque docerent, cum doctrina sacra, bonos mores, neque à templis ad eundis impedirent! haberent tunc non rei tantum familiaris, sed etiam salutis suæ animata instrumenta, vnà enim orarent, vnà laudarent Deum; iste clementer & piè iubendo, ille libenter & sanctè obediendo. Quales fuere SS. martyres Vitalis & Agricola, quorum martyrium describit S. Ambrosius. Nam prior horum posterioris seruus fuit, sed talis seruus, vt etiam confors & martyrij collega esse vellet; in quem persecutores omnia tormentorum genera exercuerunt, ita vt non esset in corpore eius sine vulnere, locus: quæ constanter perferens, in oratione spiritum Deo reddidit. Agricola autem plurimis vndique clauis cruci immaniter affixus interemptus est. Vnà passi, vnà sepulti, vnà sunt coronati, Translationi eorum S. Ambrosius, cum Bononiæ interesset, martyris clauos, sanguinem triumphalem, & crucis lignum se collegisse refert, ac sub sacris altaribus condidisse.

Baron. in
Martyrolog.
Romæ. 4.
Nouemb.

IV.

Cic. lib. 1. de
offic.

Plaut. in Rud.

Iudic. 13. 17.
Tob. 12. 1.

6. Benefactoribus iure naturæ dandus est honos: alioquin enim ingrati animi vitium incurrimus. Nam *si ea qua vrenda accepimus, maiore mensura reddimus: quid beneficio prouocari facere debemus? an non imitari agros fertiles, qui multò plus adferunt, quam acceperunt?* ait Tullius. Et Poëta. *Quod bene fit bonis, haud perit.* Et potest quidem varijs modis gratia pro gratia rependi, potest par pari reddi; potest reddi pro plumbo aurum; potest quis ab auro reddendo excusari: sed ab honore reponendo nemo excusatur: omnes possunt honorare suum benefactorem; dum eius liberalitatem ac beneficia prædicant; dum ei gratias habent; dum, quod benefactum est, non obliuiscuntur; dum quocumque modo eum colunt; quo pacto non solum Manue voluit honorare Angelum sibi apparentem, sed etiam Tobias Raphaëlem, de quo ad filium dixit pater: *Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? Et respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid*

quid dignum poterit esse beneficij eius? Et recensuit beneficia accuratè. Abraham victoria & spolijs lætus, quo honore acceptus est à Rege Sodomorum? qua gratulatione & pompa? Ruth quantà reuerentiâ cadens in faciem suam, & adorans super terram, dixit ad eum: *Vade mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos?* &c. Innumera sunt exempla sacra & profana eorum, qui benefactores suos honorauerunt. Ægyptij non Dijs tantùm, aut hominibus, sed ipsis quoque brutis animalibus grati esse voluerunt. Romulus & Remus, cum expositi ad Tiberim essent, & à lupa nutriti, eius beneficij memores Lupæ simulachrum Romæ posuerunt. Quid miremur, Deum dixisse, eum, qui hauustum aquæ frigidæ, nomine suo, porrigeret, mercedem non perditurum? Agrippa cum Romæ esset, atq; eum ob falsas suspiciones Tiberius catenis ante palacium ad arborem vinciri iussisset, vt inde in carcerè duceretur; eo in loco, propter solis ardorem, animique molestiam, magna siti torquebatur, vt Baptista Fulgosus narrat. Ibi ergo prætereuntem Taumastem vidit Caij seruum, aquæ prægelidæ vas ferentem; orauit, vt bibere se sineret. Quod ille amanter cum fecisset, dixit Agrippa, se pro hac re gratiam aliquando ei relaturum. Haud multò post igitur Tiberio Caius in principatu successit, à quo Agrippa, qui in eius contemptum captus fuerat, liberatus, atque in Iudæa rex constitutus fuit, qui tunc à Caio impetrauit, vt eius precibus Taumastes liberaretur. Itaque postea in suorum numerum, acceptum, regni procuratorem fecit: moriensque testamento cauuit, vt vxor atque liberi, eodem apud se loco Taumastem retinerent. Si ergo & Agrippa, & Deus ipse pro frigida aqua honorant dantem, an non pro maioribus beneficij, maior quoque honor erit rependendus? Creditori præter sortem numeramus extra ordinem; beneficiorum vsum cur esse gratuitum iudicemus? Quia, vt Aristoteles ait, *lani & gratiarum actio debetur danti*; sicut enim mensarij non grauatim reddunt deposita pignora, vt quæ in hoc ipsum acceperint, vt restituant; sic nos, quod ab alijs accepimus. Enim verò, vt faba & lupinum non exhaurit, sed stercoret agrum, ita gratus, & refert, quod accepit, & meliorem reddit fortunam eius, à quo beneficio adiuuatur: cum autem gratia tanta referri non potest, quanta debetur, habenda tamen tanta est, quantam

Gen. 14. 17.

Ruth. 2. 10.

Marc. 10. 40.

Aristot. lib. 4.

Ethic.

maxi-

Vide Seneca
de beneficijs.

maximam animus capere potest. Verum de hoc argumento, ij qui de beneficijs, & gratitudine scripsere, prolixè disputarunt. Nobis ea cura esse debet, vt benefacta non solum non occultemus, aut malè locata dici patiamur; verum etiam, vt delicta ipsarum in nos pensemus benefactis.

V.

7. Rerum peritis honorem deberi, inde notum est, quia honor ipse nihil est aliud, quam testimonium excellentiæ; peritiæ autem rerum vtiq; est quædam excellentia. Hinc in scholis Baccalaurei, Magistri, Doctores creantur; neque ipsi opifices aut magistri vocantur, quam peritiæ suæ specimen ediderunt. Tantò autem isti magis honore digni sunt, quia sunt saltem in certo genere sapientes. Dicitur enim belli dux sapiens miles, dicitur sapiens pictor, sapiens architectus. Cur autem dicitur: *Honora medicum, propter necessitatem*, & non potius propter excellentiam, aut sapientiam? ex necessitate nimirum medici monemur, ne patiamur ei in illum simus, quæ si non esset, parum illi ob sapientiam, aut excellentiam suam daremus. Nunc autem ex necessitate illius exsistamur ad diuinam sapientiam excellentiamque laudandam.

Eccli. 38. 1.

Quamobrem non dicitur tantum: *Honora medicum propter necessitatem*, sed additur mox causa illa: *etenim illum creauit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiat donationem.* Qualem accepit Theombrotus medicus, seu, vt alij eum nominant, Erasistratus, ab Antiocho rege, quem talentis centum sanauit. Manilius Cornutus, prouinciæ Aquitanicæ legatus, mentagra foedissima correptus, & sanitati restitutus, Medico, honorarij nomine, persoluit ducenta sestertia, quæ summa est nostrorum aureorum 4000. Erasistratus, ob Antiochum ab infano amore malè sanatum, à Seleuco patre eius donatus est sexaginta millibus aureorum. Recentiora sunt exempla. Thadæus Florentinus Medicus, in tanta fuit autoritate, vt extra urbem proficiscenti saepe in singulos dies numerarentur 50. coronati, & ad Papam Honorium IV. ab eo habuerit 100. Itaque toro, quo valetudinis illius curam gessit, tempore, fertur decem millia coronatorum collegisse. Petrus etiam Apponensis, medicus Paraxinus, nunquam valetudinis curandæ causa ad ægros extra urbem Bononiensem vocatus prodijt, quin acceperit dietim 50. coronatos. Et sunt qui dicant eumdem,

Vide Philipp.
Camerar.
cent. 1.
Horar. sub
secim. c. 4.

eumdem, ad Pontificem Honorium ægrotantem accersitum, singulis diebus, quadringentos coronatos, salarij loco, accepisse. Ludouicus quoque XI. rex galliæ, apud Cominæum, medico suo, mensurum stipendium decem aureorum millia dare solebat; sic, vt intra quintum mensem ille ab eo ad quinquaginta quatuor millia reportaret. Nec medicus iste dumtaxat, sed etiam nepos eius, atque eius ceteri vel propinqui, vel amici, eandem ob causam fuerunt honorati. Nam nepoti rex Episcopatum Ambianensem, amicis munera publica largiebatur. Quamquam sint, qui existiment, eam liberalitatem metu potius, quam reuerentia fuisse extortam. Persuaserat enim regi medicus, si ab eo discederet, regem diu superstitem viuere non posse. Non repetam hîc fabulosa illa de Apolline seu Phœbo, eiusque filio Æsculapio, de Machaono, de Podalirio; nec, veriora illa, de Hippocrate, de Galeno, de Rufino Nicaënsi, de Daphno Ephesio, de Auerrœc, qui non more anicularum morbo morbum addere solebant, sed ipsam quoque arte sua mortem ab ijs, qui depositi deploratiq; fuerant, & iam alterum pedem in cymba Charontis habebant, depulerunt. In his quàm verus erat versiculus ille,

Dat Galenus opes? & dat Galenus honores?

Nam in ipsis isti opibus honorabantur. Cur non Deus? *A Deo est enim omnis medela.* Febricitantibus, inquit D. Chrysostomus, *medicos conuocamus, cubiculum certum tribuimus, & medicina legibus parere impellimus. Quas si negligunt, irascimur, & custodis apponimus, qui eos Medicorum præceptis viuere cogant. Quòd si magni pretij medicina opus fuerit, libenter impensam subimus, & Medicis ipsis non paruanam mercedem deponimus. At verò quando nos ipsi, heu, animam ægrotamus, ne ad medicum quidem accurrere volumus, nullam pecuniam impendere, nihil penitus providere; sed quasi publico quodam inimico & hoste nostro iacente, sic anima laborante afficimur.*

Eccli. 38. 7.
S. Chryf. in
c. 23. Matth.

Ne autem medicis tantum cum opibus cumulatòs fuisse honores arbitremur. plenum carmen ad Iuris quoque consultos dignitum intendit, est enim tale:

Dat Galenus opes, dat Iustinianus honores.

Possent hîc tota agmina producere eorum, qui Consiliarij, qui Prætores, qui Iudices, qui Cancellarij, qui Principum, qui Regum,

Pp

qui

VI.

Author vitæ
Christoph.
Longolij.

qui Imperatorum intimi fuerunt; qui legationes amplissimas obtulerunt; qui titulos, & dignitates maximas acceperunt; quia Iurisperiti erant. Sed obuia prætereo. De Christophoro Longolio multa præclara iudicia principis viri fecere. A rege Hispania Philippo duodeviginti annos natus, sanctioribus illis reconditarum rerum notis, quibus hodie vnus omnia prope regnorum arcana committuntur, præfectus. A principibus Pannonia magno proposito premio accersitus, ut regem puerum optimis artibus instituendum susciperet. A Ludouico XII. Francorum rege non vnus aut alterius sua ditionis urbium, sed vniuersi regni viribus vno edito est donatus. Consilij centumuiralis Parisiensis iurati summo eum consensu in collegium suum cooptarunt, habiturum in perpetuum ius vitæ & necis, ac summam fortunarum omnium potestatem, non in plebem modo, sed in omnes regni proceres. Vicefimo octauo ætatis anno à Leone X. Papâ & Rom. pop. ciuitas ei Romana vltimè est oblata, virtutisq; & litterarum ergò ciuis factus. Quæ res quamuis initio multarum illi barbararum causâ fuit, multis clam insidentibus, nonnullis verò nobilissimis viris eum oppugnantibus, & virtuti eius obtrahentibus, ita ut etiam perduellionis crimine accusaretur, tamen optimè cessit, nomenq; eius & gloriam magnopere auxit. Postquam enim amicorum cura defensionis eius in lucem prodire, ita ab omnibus sunt probata, ut multi dicerent, non Longolium ciuitatis donatione ornatum, sed ipsum ciuitatem illis orationibus ornasse, in quibus ciuitati vetera sua ornamenta omnia restituisse videretur. Principi verò ita placere, ut oblitus panem quid aduersario eius tribuisset, quem paulo antè, nulla magis re alia motus atque eius in Longolium actione, in familiarium numerum receperat, protinus iuberet, ut diplomata Longolio expedirentur, quibus ratum esset, quod S. P. Q. R. de ciue cum assensu decreuisset, præterea quòd ipse de privato arario ad tuenda studia eius concessisset, atque ad eum ubicumque terrarum esset, deferrentur, ea tamen lege, ne sedem studiorum alibi quam in Italia poneret. Multis præterea honoribus affecit: nam in Palatina & Lateranensis aula comitatum sua sponte cooptauit, & in Romani pontificatus scribarum numero esse voluit. Eum populus Florentinus non solum in ciuitatem suam ad instituendam bonis artibus iuuentutem inuitauit, verum etiam vicena quina in annos singulos sestertiorum nummum millia ex arario publico decreuit. Tanta in existimatione fuit Christophorus Longolius,

lius, ob litteras profanas, etiam apud non profanos. Qui neque iura, neque iustitiam curant, neque Iurisperitos magnopere curant. Quocirca eos honore prosequi, existimant, esse oleum perdere, aut Orestis pallium texere. Boni & æqui amantes, etiam hoc æquum putant, atque ex lege fieri, ut amantur legum amatores.

De ijs, qui ob peritiam scientiæ sacræ sunt ad maximas dignitates promoti, quid dicam? cum eorum multitudo numerum superet? Quanti enim ad mitras, & tiaras, ad Episcopatus, & purpuram Cardinalitiam, denique ad Sedem Apostolicam (quæ est summa in terris dignitas) ob Theologiæ studia sunt euocati? Quis nescit, quo in honore sint SS. Patres? Composuit multa sermone Syro Efræm Edessenæ Ecclesiæ diaconus; qua ex re, teste Platina, tantam consecutus est auctoritatem, ut, post lectionem Scripturæ sacræ, publicè in quibusdam Ecclesijs eius Scripta legerentur. Isidorus Alexandrinus presbyter, sub Theophilo Episcopo, tantæ fuit etiam Gentilibus admirationi, ut, quemadmodum olim principis Apostolorum, ita & illius umbram reueriti sint, sicut refert Palladius. S. Ambrosij tanta fuit opinio, ut se se illi neque ipse Imperator Theodosius auderet opponere, quamvis eum sacer Antistes Mediolani ab aditu templi repelleret, quod, indicta causa, Thessaloniciæ, tot mortales interfici iussisset. Quod factum vsque ad eò omnium, qui aderant animos permouit, ut summa illa in Ambrosio maiestas, veluti vox de cælo demissa, cunctos perterrefecerit. Itaque & ipse Theodosius cum summa animi æquitate domum redijt, conscius sibi illatæ cædis, nimis præcipitate. De D. Augustini, Hieronymi, Gregorij, Chrysostomi, Basilij, Athanasij, aliorumque SS. Patrum nomine & fama, extant multa in vita eorumdem; & apud ipsum D. Hieronymum, in tractatu de scriptoribus sacris. D. Bernardum sanè omnes cum timore & amore quodam venerabantur, suum sensum eius prudentiæ & sapientiæ submittentem. *Stampis in Gallijs, concilio convocato, ad sedandum schisma inter Innocentium II. & Petrum Leonis, qui se Anacletum vocauit, causa cognitio tota ad illum reiecta est. Persuasit in toti concilio, ut reciperent Innocentium: idem Henrico Angliæ regi, qui Innocentio erat iniquior, Mediolanenses omnia illa, qua tetigisset,*

VII.

Egnat. lib. 2.
cap. 51

In vita S. Bern.
nard. lib. 1. c.
11. & 1. 2. c. 1.
& 2.

sancta arbitrabantur: vellicabant pilos, quos poterant, de vestimentis eius, & ad curandos morbos illis utebantur. Itaque & ob peritiam diuinarum litterarum, & ob opinionem sanctitatis fuit Bernardus eminentissimus, per omnia immortalibus, quam mortalibus similior, cuius vim dicendi curiæ, & aulae vbiq; senserunt. D. Thomam Aquinatem, ob doctrinae sacrae maturitatem, totus paene orbis terrarum veneratur, eiusque vestigijs insistens, quaestiones Theologicas exponit. Fuit in his talibus mira industria, excellens eruditio, sed par quoque virtus, & studium pietatis, quae scientiarum, atque virtutum mixtura, praeter alijs omnibus profanae litteraturae Doctoribus, illis ingentem peperit auctoritatem. Et certè, nisi religio, & pietas cum scientijs etiam sacris coniungatur, praestaret ignorantem esse. Quia ille seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non preparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Scientia itaque sola, apud Deum, homini poenam, non gloriam auget. Semper eohorresco, quando recordor, Origenem & Tertullianum in haeresin lapsos perijsse. Quid prodest, scientiam alicuius, apud homines laudari, & animam illius apud inferos cruciari? Interim tamen non Theologis solum, verum & Philosophis suus est, apud homines honos.

Euc. 12. 47.

VIII.

Plutarch. in Numa.

De Hieronymo Fracastorio, scribit auctor vitae illius, eum, cum non solum medicus, verum etiam Philosophus & Poeta excellentissimus esset, in tanta fuisse exsultatione, vt, cum Carolus V. Imp. Pescara in Algeriam transiret, & Fracastorius à Caphijs villa sua proxima spectatum quoque descendisset, Madrutius Tridentinus princeps solum ipsum in numerosa hominum turba Caesari digito demonstrarèt; *Hic est Fracastorius ille*, inquit. Romani oraculo iussi, vt sapientissimo & fortissimo, inter Graecos, apud se statuas locarent, duas aeneas in foro posuere, vnam Alcibiadi, alteram Pythagorae. Neque hi solum Philosophi vel digitis, vel statuis fuere honorati; sed, vt idem Plutarchus refert, Mithridates Platonis gloria motus, eidem statuam dicauit, egregium Sydonis opus, quam hoc modo inscripsit: *Mithridates Rhodoata filius, hanc Platonis imaginem Musis dicatam erexit.* Iouianus Pontanus scribit, Captum ab Aeginetis Platonem ab Anicere Cyrenæo

Cyrenæo pecunia redemptum, & liberum abire permiffum. Pythagoræ quoque atque Gorgiæ, ob magnam in Philofophia præfiantiam, præclaros datos honores legimus. Nam Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa eft; ut qua ab eo acceperant, in difputatione deducere nefas exiffimarent. Quin etiam interpellati ad reddendam caufam; hoc folum refpondebant, ipfum dixiffe. * Magnus honos, fed fchola tenuis. Illa urbium fuffragijs tributa eft. Enixo Crotoniata ftudio ab eo petierunt, ut fenatum ipforum, qui mille hominum numero conftabat, confilij fuis uti pateretur. Opulentiffimâq; civitas tam frequenter venerata post mortem domum, Cereis facrarium fecit: quantumq; illa urbs viguit, & dea in hominis memoria, & homo in dea religione cultus eft. Gorgia verò Leontini ftudijs litterarum ætatis fua cunictos præfentis, ad eò ut primus in conventu pofcere, qua de re quisq; audire vellet, aufus fit, uniuersa Græcia in Templo Delphici Apollinis ftatuam folido ex auro pofuit; cum ceterorum ad id tempus auratas collocaffet. Oraculorum societatem dedere Chiloni Lacedæmonio homines, tria præcepta eius Delphis confecrando aureis litteris, quæ funt hæc: *Noffe fe quemque: & Nihil nimium cupere, Comitumq; æris alieni atque litis, effe miferiam.* Quin & funus eius, cum victore filio Olympiæ expiraffet gaudio, tota Græcia profecuta eft. Atq; hic Philofophus, uti & Plato, ad Ethicam pertinet. Ad Mathematicum fpectat ea res, quam in Euangelio legimus. Siquidem Magis, qui Iudæorum regem ex Oriente adoraturi venerant, tantum fidei, ob difciplinam aftronomica datum fuit, ut & Herodes, & tota Hierofolymorum urbs commoueretur, regemq; novum ceruicibus fuis imminere expauefceret. Quamuis viciffim Magi, quia principum religionis Iudaicæ fapientia plurimum tribuebant, illorum authoritatem fecuti, in Bethlehem peruenerunt, Chriftumq; Deum, quem quæfierant, inuenerunt. Ad Phificum referendum eft illud, quod de Aristotele memoratur, eum ab Alexandro Magno, pro defcriptis animalium naturis, fubminiftratis omnibus fumptibus, præmium infuper laboris accepiffe octoginta talenta, hoc eft, fecundùm quorundam calculum, coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta: quem admodum & Xenocratem Philofophum quinquaginta per legatos talenta, aureorum videlicet millia triginta. Illo autem recufante,

Valer. Max.
lib 8 c 15.
Et Cz Rhod.
lib 19 Antiq.
le. c. 7.
* ávλος ἀρω.

Plin. lib. 71
cap. 32.

Matth. 2. 1.

quòd tanta pecunia diceret sibi opus non esse, legatis reuersis dixit Alexander: *Quid? nullosne' habet amicos, quibus benefaciat?* ostendens diuitibus optimum vsum pecuniarum, si quidem ijs bene erogandis, quàm malè defodiendis vti malint.

IX.

De oratoribus, & Pœtis magnificè honoratis, præcedente capite etiam multa dixi. Hic tantùm adijcio, Dionem historicum, ob insignem facundiam, *Chryssomum* fuisse appellatum: quod nomen etiam Ioanni episcopo Constantinopolitano, inter Ecclesie Patres, eloquentissimo est attributum. Cuius aureo ab ore, aureum orationis flumen manabat; & quoties è cathedra loquebatur, rosas loqui videbatur. Sine numero sunt talia. Vt enim Pericles, propter summam eloquentiam, qua fulgurare & tonitrua ciere videbatur, *Olympi* cognomen meruit; vt Sophocles, propter sermonis dulcedinem, *μάλιστα*, seu apis nominabatur; ita & alij ab eloquentia nomen honorificum acceperunt. Nam, vt Plutarchus scribit, *Æmyliorum* genus à dulci facundia leporeque est nominatum: *αμυλία* enim lepiditas dicitur. Vnde etiam *Lepidi* cognomen assumpsere; à quo procul absunt, qui ore & sale carent, & rore pascuntur, more cicadarum.

Plutarch. in
Themistocle,
Gyrald. lib. 7.
hist. Poët.

Vide Plin.
lib. 11. c. 36.

X.

8. Amicos honore dignos quisque censet, qui ipse vult expectatque ab amicis honorari. Eos colendos esse, docet Deus, qui ipse amicos suos honorat. *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum.* Docet ratio; vt enim nauis diligenter compingitur, quæ sit in tempestatibus præsidio futura; ita amicus fouendus est, qui & ipse in aduersis debet fouere. *Non exercitus, neque thesauri, præsidia regni sunt: verum amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas: officio & fide parantur.* Id ipsum docet prouerbiū, *Amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua.* Colendus est igitur, ne perdatur. Quia amico amici sumus, & non sunt amici, qui degunt procul; & vultu saepe læditur pietas. De amicis honorandis multa Aristoteles, multa Cicero, multa alij. In diuinis mirifica Ionathæ erga Dauidem, & Dauidis erga Ionatham, amicitia describitur, qualis non fuit inter Theseum & Pirithoum, inter Damonem & Pythiam, aut si qui alij ab antiquis celebrantur. Sed abrumpo, quia compluræ extant volumina de hoc argumento; quod vel solum vno volumine non potuit comprehendere.

Psal. 138. 17.

Sallust. in
lugurt.

Aristot. lib. 8.
Ethic. Cic.
lib. de Amicitia.

CAPVT